

'Ik blijf nog even kletsen'

DE LAATSTE GESPREKKEN MET **RENÉ GUDE**

ROSAN HOLLAK

ISWW UITGEVERS

ROSAN HOLLAK

*‘Ik blijf
nog even
kletsen.’*

DE LAATSTE GESPREKKEN MET **RENÉ GUDE**

ISVW UITGEVERS

INHOUD

Inleiding

7

I

*Met één been
in het graf*

15

II

*Langer leven,
langer sterven*

21

III

Filosofie werkt

33

IV

Over goede leraren

43

V

*Filosofie in het
onderwijs*

51

VI

*Afstuderen in
publieksfilosofie*

57

VII

*Nergens naar streven
en toch niet stilvallen*

63

Inleiding

In de Monty Python-film *The Meaning of Life* (1983) dineert een stel Britten en Amerikanen in een afgelegen landhuisje. Er wordt aangeklopt: een benige gestalte, gehuld in een zwarte cape en gewapend met een grote sikkel, staat voor de deur. Met zware stem kondigt hij zichzelf aan. De verbaasde gastheer roept vanuit de hal tegen zijn echtgenote: *'It's a Mister Death or something... He's come about the reaping?'* Het echtpaar laat de duistere figuur binnen, maar het gezelschap aan tafel blijkt weinig onder de indruk van zijn verschijning. Mister Reaper krijgt een drankje aangeboden en de tafelenoten beginnen druk te kletsen over het 'fenomeen dood'. Een van de Amerikanen, een heerschap in een geruit pak en met een grote grijns op zijn gezicht, beschouwt de komst van de man zelfs als een 'positieve leerervaring' en begint een uitgebreide lezing te houden. Tot de ongenode gast hem woedend onderbreekt en gromt: *'Quiet! You Americans, you always talk and talk and talk...'* Een dame aan tafel vraagt beteuterd waarom ze allemaal tegelijk moeten

sterven. Dan wijst Mister Reaper met zijn benige vinger op de schaal met aangesneden, vergiftigde zalmmouse.

Die man in het geruite pak – het had René Gude kunnen zijn. De afgelopen jaren sprak de Denker des Vaderlands met zoveel vuur over de dood dat, toen deze echt binnenviel, het nauwelijks te bevatten was dat hij er zelf niet meer was om erover te vertellen. Toch bleef ook voor René de dood iets onbepaalds. Vorig jaar concludeerde hij nog in een gesprek over zijn eenbenige doodskist: 'Ik denk niet dat de mens zich een voorstelling van de dood kan maken.' Daarover tobben deed hij dan ook niet. Maar voor René was de dood, vanwege zijn ongeneeslijke ziekte, wel een reële bedreiging. Hij kon er op een andere manier over spreken dan iemand die de dood beschouwt als iets dat ooit zal plaatsvinden. Toch was hij niet zozeer bezig de dood te duiden, maar benadrukte hij vooral hoe we met het stervensproces van een ander kunnen omgaan.

In de media wees hij er telkens op dat het tegemoet treden van de dood uiteindelijk geen individuele gelegenheid hoeft te zijn. Eind december vorig jaar zei hij hierover: 'Niemand wil over de dood praten, iedereen vindt het akelig. Die emotionele weerzin is de eerste reactie. Maar die kan je benoemen. En wat er daarna te winnen valt, is dat je op tijd begint een gezamenlijke *state of mind* te ontwikkelen, zodat er niet ineens op het laatste moment akelige dingen misgaan waardoor familieleden met onafgemaakte zaken gaan lopen pielen.' Kennis, gevoelens, gedachten over zo'n

lastig onderwerp, dat is wat we met elkaar moeten uitwisselen. René was wat dat betreft een echte leraar. Iemand die hardop nadacht en in het gesprek kon verrassen met een onverwacht idee of een gekke associatie. Zijn kracht zat hem niet zozeer in het geschrift, maar in het gesproken woord. Met René in de kamer zitten, betekende dat je werd meegenomen in een betoog waarin een idee over de stoïcijnen moeiteloos werd verbonden aan een theorie over grizzlyberen.

Tijdens zijn studie, als hoofdredacteur van *Filosofie Magazine* en als directeur van de Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW), had René vele filosofen bestudeerd – van Descartes en Kant tot Nietzsche en Sloterdijk. Ik kende René al uit de tijd dat ik, eind jaren negentig, mijn eerste stukjes voor *Filosofie Magazine* schreef en hij, rondlopend op klompen, druk bezig was het filosofisch tijdschrift stevig op de markt te zetten. In die tijd zat hij al boordevol opvattingen en verhalen over denkers, maar had hij weinig tijd om zijn ideeën te ontwikkelen. Het was voor hem, in de laatste jaren in zijn rol als Denker des Vaderlands, bevredigend dat hij die kennis over filosofen ineens wel met een groot publiek kon delen. Nadat het boekje *Stand-up filosoof* (2013) van Wilma de Rek was verschenen, werd hij omarmd door de media. Hij trad sindsdien geregeld op in *De Wereld Draait Door* (DWDD), kwam bij Theo Maassen in het programma *24 uur met...* en maakte met Wim Brands het boekje *Sterven is doodeenvoudig. Iedereen kan het*. Ook sprak hij met zijn vrouw Babs over zijn naderende dood

in het EO-programma *De Kist* waar hij poseerde in een eenbenige kist die hij – aangezien hij zijn rechterbeen al sinds 2011 miste – speciaal had laten maken.

Tijdens de gesprekken die ik gedurende 2014 en begin dit jaar met René voerde, hadden we het dan ook over zijn rol als publieksfilosoof en hoe hij daar uiting aan gaf in de media. Ik vroeg hem of hij het niet raar vond ineens een BN'er te zijn die zulke intieme zaken als ziekte en dood met een groot publiek deelde. Zijn antwoord daarop was eenvoudig. 'Door mijn ziekte wil nu iedereen van mij horen. Dat maakt mij gelukkig. Ook omdat ik wel echt iets te bieden heb. Ik wil geen valse bescheidenheid tonen.' Hij genoot ervan zijn ideeën te delen. 'Dat heb ik altijd gedaan en ik wil daar niet mee ophouden.'

Door al die publieke optredens had René er ook veel nieuwe vrienden bij gekregen. Cabaretier Theo Maassen, dichteres Anne Vegter, 'iceman' Wim Hof en vele anderen openden voor hem nieuwe vensters op de wereld. Hij noemde het 'een ongeloofelijke luxe' in dit laatste stadium van zijn leven dit soort verrassende contacten op te doen. Hij had dit voornamelijk aan zichzelf te danken. Niet voor niets noemde schrijfster Connie Palmen hem, tijdens de herdenkingsbijeenkomst voor René in de Rode Hoed in Amsterdam, een 'allemansvriend'. Toch trok hij zich af en toe ook welbewust terug met zijn vrouw en twee zoons en dan gaf zijn e-mail de reply: 'Babs en ik zijn even ondergedoken tot volgende week.' Een noodzakelijke actie want het leven bleef hem telkens naar voren trekken. 'Dat is nu een-

René Gude inspireerde duizenden mensen. De manier waarop hij zijn filosofie wist uit te dragen was hoogst origineel. *NRC*-journalist Rosan Hollak volgde de Denker des Vaderlands René Gude in zijn laatste levensjaar. Ze vroeg hem om praktische tips voor een betere gemoedsrust en legde hem prangende vragen voor over zijn publieke leven en sterven.

Filosofie kan je handiger maken in het leven, stelde Gude. Als Denker des Vaderlands wist hij deze boodschap over te brengen op een steeds groter publiek. Dat deed hem deugd, want filosofie verdient volgens hem een prominente rol in het alledaagse leven van iedereen.

